

TITULUS DECIMUS OCTAVUS.

De los Cambios, y Cambiadores, y
Corredores de ellos, y de los Mercaderes,
y Interesses.

Et cum superioribus titulis dictum sit de contractibus, qui
et in Cambiis et à Cambiatoribus sunt, nunc subsequitur
tit. hic, de cambiis et campforibus cambia exercentibus
tractans, et proxenetarum, qui regulariter mediatores eo-
rum sunt.

SUMMARIUM.

- 1 Cambium quid sit et an licitum in conscientia, remissive, et quod pretium recipere possint.
- 2 Licitum an sit dare ad cambium ab una feria ad alteram sine litteris.
- 3 Interusurium à campforibus solitum recipi de nundinis ad nundinas videtur improbatum.
- 4 Mercatorum massam et campforum esse quintum elementum.
- 5 Campfores et campsa à quo dicantur, et cur permisi.

In cuius tituli declaratione parum erit immorandum, nam eis materia nimis longa est et à Doctoribus tractata nam quid sit cambium et an in foro conscientie cambia hæc licita sint * videndus est ultra summistas in verb. cambium, & in verbo usura Domi. à Sot. lib. 6. de just. & jur. q. 8. per totam, & q. 9. cum 5. seq. ubi late diserit de hac materia, et Navar. in manua. Hisp. sup. c. fi. de usu. à n. 9. usque in finem illius c. ubi latissime hoc prosequitur et distinguit, & n. 10. inquit nullam speciem cambii justificari posse, et quod pretium campfores recipere possent, tradit idem Navar. in c. 28. addito ad manua. sup. d. 17. num. 228. quod pretium per l. 9. infra eo. taxatum est, et in illo n. 228. vers. 8. inquit ipse Navar. non esse licitum dare ad Cambium ac una feria * ad alteram sine litteris cum pacto quod reddetur in eis, de quo et per l. 8. infra isto tit.

De los Cambios, y Cambiadores, Ley I. 445

tit. qua omnia reassumpsit ipse Navar. in manual. Lat. c. 17. n. 286. cuan sequent. Imo et interusurium temporis quod solent petere, campfores isti de nundinis ad nundinas videtur improbatum per l. 31. tit. 11. part. 5. ubi glos. fin. ita notat, quam vide. Et nota quod inquit Bald. relatus per Benven. de mercat. 2. parte. numero 4. summum esse bonum et quintum elementum massa mercatorum, et campforum * licet secundum eum ibi plura mala tempestate nostra admittant, ideoque secundum eum ibi numero 5. in magno discrimine salutis æterna adsunt. Et à quo campfores et campsa dicantur * et cur permisi, tradit Covar. de numismate cap. 7. num. 4. De alio verbo nostre Rubricæ, dum dicit, corredor, Latine proxeneta & mediator, quis sit in l. 14. tit. 12. supra isto lib. dictum est, qualiterque qui non est approbatus non potest esse proxeneta, in l. 11. infra isto tit. disponitur et retulimus in d. l. 14.

IN LEGEM PRIMAM.

Cambia libera et franca sunt, neque locari possunt, et que alia in eis debent concurrere. Lex nostra declarat.

SUMMARIUM.

- 1 Privilegium principis concessum ut unus solus possit genus aliq. mercium vendere, iniquum est.
- 2 Contractu principali annullato, fideiussiones et omnia que inde sequuntur nulla sunt. Et sic neque pœna neque exco. nec juramentum valebunt, ne ibi, et ibi aliqua ex hoc inferuntur, et n. 5. limitatur.
- 3 Majorie nulliter constituta si post tempore habebendi aliquid addatur, nullum est.
- 4 Simulatio existente contractu, qualiter ejus clausula simulata censetur.
- 5 Campforum et argentariorum officium publicum est.
- 6 Libris electionis ad colligendas gabellas vel collectas coram libris creditor inter eos et contra eos et contra alios, et num. 8. limitatur in mercatoribus nostri temporis, qui non eliguntur auctoritate publica, in eis enim secus est.
- 7 Fœmina mercatorem exercere potest.
- 8 Servus omnium est capax quorum dominus capax erat, si ejus nomine et mandato id exerceat.
- 9 Ellectio officialium ad concilium civitatis pertinet, teneturque jurare se libere facturum electionem; ut ibi, ubi et formam juramenti videbis remissive.
- 10 Officiales etiam jurare tenentur, neque ut officio possunt ante factum juramentum.

Ibi se a libri y franco. Non intelligas libertatem hanc à tributis esse, de qua gaudet nobiles et hidalgos Hispaniæ, sed ex eo quod libere possunt omnes hujusmodi munere uti et quamvis ex beneficio principis uni dumtaxat concedatur in Recapitulationem. Tom. III.

zax hoc munere uti fuerit concessum, revocatur ex lege nostra privilegium hoc, vel libertatem hanc considera versari, ex eo quod cum officiales publici sint, nihil ratione officii dare electoribus tenentur, nec ipsi civitati nomine conductionis, immunes, siquidem ab hac præstatione lex nostra eos reddit.

Ibi, T que todos cambien. Iniquum enim esset et privilegium à principe concessum, ut unus solus possit genus aliq. mercium vendere, ut probat optime Dom. à Soto, libro 6. de just. et jure quasi. 2. artic. fin. col. penul. ad med. nisi pretium justum foret, nam tunc cessaret iniquitas, ut in venditione salis, que fit ab ipso principe, vel ab illo, cui ipse concesserit, aliter enim si pretium non esset justum id non liceret, ut est autor Luc. de Penna. l. 1. versic. quidquid autem C. de metallar. lib. 1. et ibi Plat. et gloss. l. 25. tit. 5. in gloss. 1. part. 5. et Didacus Perez l. 2. tit. 2. no. 2. ordinamen. col. 713. versiculo, ista tamen.

Ibi, T sui fadores no sean tenidos. Annullato enim contractu principali fideiussiones et omnia et que abinde sequuntur censentur annullata, ex l. non dubium. C. de legi. et text. in l. fin. ff. de const. pac. quem ad hoc allegat Suarez; in l. post rem. pag. 319. num. 16. text. optimus in l. 56. col. 2. tit. 5. part. 5. et ibi glos. no vale. l. cum principalis ff. de reg. jur. late Jas. in l. si ita stipulatus §. Chryso-gonus numero 48. fol. 173. ff. de verb. oblig. ubi limitat plura similia adducens Rip. l. ita stipulatus, numero 34. cum sequentibus ff. de verb. oblig. et sic neque pœna neque evictio valebit, secundum glos. in l. si patronus ff. si. quid in frau. par. neque itidem valebit juramentum ubi appositum, ex dict. l. 56. ubi glos. principal. de quo dubitavit Jas. l. ex testamento. C. de fideicom. de quo nunc non est agendum, tradit etiam de iis idem Jas. in l. certi condit. §. si nummos, num. 35. ff. si certi. petat. et sic inquit Hippol. in pract. §. secundo, num. 10. quod si non tenet contractus principalis nec præceptum garantigium sub eo contentum. Itidemque ubi compromissum est nullum et ejus prorogatio nulla est, secundum gloss. l. 1. l. 27. tit.

K k k ij

446
 3. ubi inferit, quod si quis inutiliter constituit majoriam absque regia licentia et licet postea addat aliquam majoriam tempore quo potuit constituere eam nihil sit. Idemque est in poena in tali contractu nullo apposita, ut per Covar. cap. quatuordecimum 2. parti. §. 4. num. 4. de pact. in 6. contractusque existente simulato quatuorbet ejus clausula et simulata censetur, secundum Rom. consi. 246. num. 2. est tamen verum quod si contractus rescinditur favore alicujus, non irritatur obligatio accessoria, et quae non sit aequae favorabilis, secundum Alex. consi. 39. num. 12. et 13. vol. 4.

Ibi. Juramentorum. An lex civilis possit juramenta annullare, vide quae diximus in l. 1. titulo 1. lib. 4. supra n. 1. cum sequentibus aliquibus.

Ibi. Del dicho officio publico. Campforis igitur seu argentarii officium publicum est, vel quia reipub. interfit, vel quia publice eliguntur, jurantque in suis civitatibus se fideliter gesturos officia sua, secundum gloss. l. quaedam §. nummularios, vel decurritur ff. de edendo. ubi Bart. in fine, ex hoc inferens ad eos qui eliguntur ad recipiendas gabellas vel collectas et eorum libris credatur contra se et contra alios, cui accedunt caeteri interpretes et maxime Jaf. ibi num. 8. citans text. in l. nec casu. C. de discessor. lib. 10. et §. coges in Authen. de man. princip. Quando autem publica auctoritate non eliguntur non dicuntur et habere officia publica ut mercatores nostri temporis, et sic femina mercaturam et exercere possunt, ut l. 1. C. de eden. ut per Bart. ibi num. 5. Jaf. 16. Dec. 18 idque confirmatur ex l. pediculis §. item cum quereverit ibi (cum testatrix negotiatrix fuerit) ff. de auro et argen. leg. et ex l. sed et si quis ff. de instito. Secus vero est in campforibus argentariis et nummulariis quorum officium publicum est, ut probat lex nostra et text. in l. argentarius versic. ideo ff. de edendo, cui non obstat l. prator. §. sed et si servus. ff. de edendo. ubi servus argentariam exercere potest, sed si publicum esset, non posset, l. quod attinent. ff. de reg. jur. vel quia ut in sequentibus §. et DD. maxime Jaf. notab. 2. in ea l. prator. non est officium omnino publicum, sed quasi publicum vel ut melius respondeas dic, servum in dict. §. sed et si servus. non ex persona sua sed domini et ejus mandato argentariam exercerebat, servusque est capax omnium et quorum dominus est capax, si ejus nomine et mandato

exerceret, ex l. si mihi et tibi §. regula, de leg. 1. l. servus. ff. de usu et hab. l. 23. in 31. partia 3. ideo dici potest ibidem servum id non exercere sed dominum, et sic non obstat, ut respondet Dec. l. 1. C. de edendo. num. 12. et 18. Benvenuto de mercatur. 3. parte. num. 39. Et quae sit differentia inter campforem et nummularium, vide Oroscium in l. pratorum. ff. de edendo. num. 1. Sed an campfores hujus temporis publice elegantur nondum vidi, ubi tamen sic eligerentur, supra dicta locum habebunt.

Ibi. Puestos y nombrados por las justicias, y regidores. Ad concilium enim pertinet civitatis et electio officialium et syndicorum, secundum Bart. in l. secunda, de Decur. lib. 10. ex l. item eorum §. si Decuriones ff. quod cuiusque privi. nomi. Platea in Rubrica de Decurionibus libro 10. et in l. 2. numero 3. eodem titulo et ibi Lucas de Penna in principio et Aviles cap. 17. pratorum, verbo, elijan, tenenturque jurare libere se facturos electionem officialium ex text. hic et l. 7. et 8. titulo 2. libro 7. infra. et l. 7. titulo 3. eodem libro, et alibi diximus et formam juramenti talium officialium electorum ex l. 2. 1. titulo 23. supra libro 4. et l. 2. titulo 5. l. 3. titulo 9. et l. 1. titulo 6. supra libro 3. decerpes, tradit Didacus Perez l. 4. in fine titulo 15. l. 4. titulo 16. libro 2. ordinamen. gloss. l. 6. tit. 4. partia 3. Aviles, in proximo capit. prator. glossa final. Avend. ibidem sub cap. 2. numero 1. et 2. libro 1. stylus tamen et consuetudo servari debent, et vide l. 26. titulo 9. partia 2. et Platea in l. per hanc de erog. mil. ann. libro 12. ad hoc quod omnes officiales jurare tenentur. Neque possunt uti officio antequam jurent, ex text. nostro hic, sententiamque antea laram nullam esse pluribus probat Afflicus in constitution. Sicilia, libro 1. Rubrica 67. tenenturque ad interesse partium, ut in capit. 3. §. judices, et ibi notat Baldus, de pace jura. firm. puniunturque arbitrarie, ut per Lucam de Penna, l. hac sanctione. C. de diversitat. offic. libro 12. Avend. dicto capit. 2. numero 1. versiculo, et in tantum, et sequentibus, libro 1. nisi iusta causa eum excusaret, ut quia nullum aliud officium habuerat vel similis causa.

Ibi. De pagar por ellos. Ut per totum C. de periculo nom. libro 12. ubi Joannes de Platea, de quo diximus aliqua, in l. 1. titulo 6. num. 13. cum sequentibus, libro 3. supra.

TITULUS DECIMUS NONUS

De los Cambios, y mercaderes que se alçan.

Superiori titulo actum est de cambiis et campforibus, et ii multoties rumpunt, et fallunt, ideo tit. nosier eum subsequitur.

SUMMARIUM.

1. Decoctores mercatores qui dicuntur et ibi novam diffinitionem autor adducit.

Pro cuius Rubrica introductione et declaratione sciendum est, qui dicantur mercatores, que se alçan, Latine decoctores * vocati, vidi Avend. in tract. de las excepciones, num. 57 limit. 6. qui uno modo diffinit, alio vero diffinit modo Benvenuto. in tract. de mercat. tit. de decoctoribus, 2. parte, pag. 289. ubi 1. parte, inquit et declarat a quo verbo derivetur verbum hoc decoctor. Ego tamen ex toto titulo nostro percipio illum campforem vulgo alçado dici, qui cum a pluribus bona, mercantias et res alias in creditum accepit, pretio eorum non soluto, bona sua omnia, vel peculia alia creditaque occultat, licet personam suam non occultet, et diximus in creditum accepit, vulgo fiado, quia si statim ea solveret nihilque debet, non potest dici decoctor, vel fallitus, ut patet ex l. 1. nostri tituli. Diximus etiam in diffinitione, bona sua omnia, quia sufficit si bona sua occultaverit, licet interea non occultet aliena, ex l. 3. infra isto titulo, ibi, sus bienes, dictio enim sus, denotat dominium. Diximus etiam vel peculia aliena quia cum merces ad creditum comparaverit, neque nondum earum pretium solverit, pretium illud est peculium dominorum ei vendentium merces illas, quod asportare sufficit, prout lex 1. nostri tituli demonstrat, ibi, con caudales agenos. Diximus itidem, licet personam suam non occultet, quia hoc jam non requiritur, ut patet ex l. 3. infra eodem, soletque ut credo, reputari mercator fallitus ille, que a las ferias primeras de los pagamentos, non facit copiam sua persone, et bona occultat, quod melius ex practica mercatorum decerpes.